СВОБОДА

LIBERTY

ЧАСОПИСЬ ДЛЯ РУСКОГО НАРОДА ВЪ АМЕРИЦѢ И ОРГАНЪ „РУСКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА".

Рôкъ VI. | Мт. Кармель, Па. Четвергъ 11-го Серпня 1898. | Число 32.

Календарь.

Серпень.		
11	Ч.	Спиы. Андроника
12	П.	Евдокима (Почат. посту)
13	С.	✝ Хреста. Макавеѣвъ
14	Н.	10. ПО СОШ. Стефана
15	П.	Исаакія, Далматія
16	В.	7 отроковъ въ Ефезѣ
17	С.	Евсигія муч.

Змѣстъ

УВАГА.

Хотячѝ приступити до „Союза" най посылають вступне и мѣсячне до касіера:

Mr. Kond. Kotanczyk
Box 127
SHAMOKIN, PA.

И увѣдомлять секретара пôдъ адресою:

Rev. Antony Bonczewsky
10 May Str.
ANSONIA, Conn.

ЗЪ ПОЛЯ БИТВЫ.

Шафтеръ, побѣдитель зъ пôдъ Сантіяга, дôставъ вôдъ свого правительства великого поса. Якъ знаемо, що на Кубѣ лютить ся мѣжь амер. войскомъ жовта пропасниця, котра безусилила майже цѣлу армію. Шафтеръ разомъ зъ иншими генералами написали письмо до Вашингтону, въ котрôмъ представляють дѣйсный и сумный станъ свого войска и жадають, щобъ чимъ скорше его зъ Кубы забрати. Та те письмо дôсталось скорше до газетъ якъ до Вашингтону, а розтрублюване такои справы може заохотити Ишпанцѣвъ торгуватись зъ Американцями, коли будуть заключувати спокôй, а що больше може заохоти позôсталѝ на Кубѣ ишпанскѝ войска вдарити на Сантіяго и вôдобрати его. Але того послѣдного не треба побоюватись, бо и мѣжь ишпанскимъ войскомъ панує тота пошесть — занепало нею 10 тысячь вояковъ. Зъ Америки вôдѣхавъ до Сантіяго де Куба вôддѣлъ вояковъ, що мають защеплену жовту пропасницю и она вже ихъ не чепить ся.

* * *

Ишпанія згодилась вже на условія спокою поданѝ американскимъ правительствомъ и леда день можуть обѣ стороны перестати воювати ажь до остаточного заключеня угоды.

* * *

Агвинальдо гетманъ филипинскихъ повстанцѣвъ, стоить ще пôдъ Манілею и не хоче еѣ ще здобувати, бо якъ каже, що шкода ему набоѣвъ, котрѝ можуть ся ему придати, коли бы по занятю Американцями Манілѣ, що злого зъ его краемъ сталось. Американцѣ знову не хотять ще атакувати того мѣста, бо мають за мало войска.

Ажь теперь выходять на верхъ розличного рода надужитя, якихъ допущали ся амер. старшуки въ доставлюваню для амер. войска поживы, оружія и одяговъ. Навѣть въ сенатѣ пôднесено сю справу и по укôнченю войны сейчасъ буде слѣдство, котре выкрие немало цѣкавыхъ рѣчей.

Еміграція духоборцѣвъ зъ Россіи.

Духоборцѣ се, якъ мы вже давнѣйше писали, такѝ люде, що вôдорвали ся вôдъ православнои церкви и мають свою вѣру. Они вѣрять передовсѣмъ въ тое, що не треба робити нѣкому кривды, анѣ войны провадити и длятого не хочуть они служити въ войску. Зъ тои причины правительство россійске переслѣдувало ихъ дуже. Деякѝ чужѝ люде стали обставати за ними и просити правительство россійске, щобы вмѣсто мучити тыхъ людей, позволено имъ вынести ся зъ Россіи. Зразу рядъ россійскій не хотѣвъ пристати на тое, але на конець зголивъ ся, боячись, щобы и другѝ люде на ихъ вѣру не пристали. Доставши позволене выемігрувати зъ Россіи, хотѣли духоборцѣ ѣхати до Америки, але на жаль не мають на стôлько грошей, щобы сюда дôстатись. Були они вправдѣ давнѣйше заможнѝ, але правительство россійске выгнало ихъ зъ грунтôвъ на далекѝ пустынѣ, где до того часу больше якъ 1000 зъ нихъ умерло вôдъ голоду и рôжныхъ слабостей. Въ виду того дораджено имъ, щобы тѝ, що суть бѣднѣйшѝ (а есть ихъ около 3500) выѣхали на недалекій островъ (Cyprus) Сайпрусъ еще сеи осени. Решта т. е. около 8000, що мають ся троха лѣпше, выѣдуть здае ся до Америки еще сеи зимы, або на весну.

Въ виду такого положеня рѣчей, многѝ пріятелѣ духоборцѣвъ (особливо Квекры) въ Англіи и Америцѣ старають ся имъ помочи и збирають грошѣ на ихъ прокормлене и на дорогу.

Дивна рѣчь, що днесь при кôнци 19 столѣтя люде суть еще переслѣдуванѝ за вѣру и не могуть мешкати въ своѣй власнôй вôтчинѣ, где ихъ дѣды и прадѣды жили, але мусять утѣкати до чужихъ краѣвъ. Дивне такожь и се, що вмѣсто знайти помôчь у своихъ т. е. Славянъ, що недавно въ Празѣ такъ богато говорили о славянской взаимности, духоборцѣ мусять шукати помочи ажь у чужихъ, т. е. Англикôвъ и Американцѣвъ, а народъ ихъ власный мусить мовчати и дивитись на ихъ терпѣне, придушеный розбôйничими руками царскихъ посѣпакôвъ.

Въ Америцѣ найлѣпшимъ для духоборцѣвъ мѣсцемъ поселеня була-бъ, здае ся, Канада, бо далекѝ вôдъ шуму свѣтового могли бы они тамъ спокôйно трудитись. Тамъ такожь прійшли бы они въ стычнôсть зъ нашими Русинами галицкими и буковиньскими, а яко близькѝ близькихъ научили бы ихъ своимъ примѣромъ працювати и розумного житя. — Давъ бы то Богъ!

Хто бы мôгъ и хотѣвъ послати яку запомогу для тыхъ невинно терплячихъ а чесныхъ людей, нехай пише до: **Friends' Intelligencer, Philadelphia,** Pa., **921 Arch** Str., або до нашои редакціи.

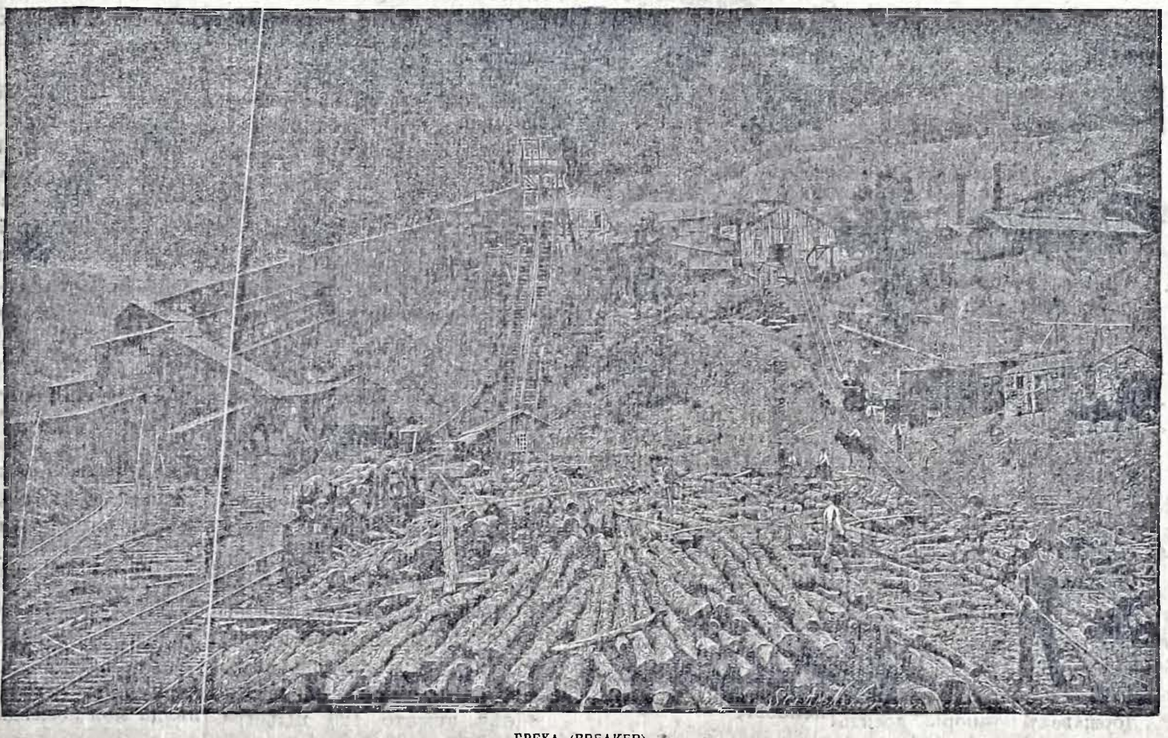
О людяхъ тыхъ и ихъ вѣрѣ, напишемо або въ газетѣ, або въ особнôй книжочцѣ троха пôзнѣйше.

ВÔДОЗВА
— до —
Русинôвъ-Лемкôвъ въ Америцѣ!

За иніціативою п. Ивана Гловы, знаного руского патріота, почмістра въ Excelsior, Pa., бувшого кôлькалѣтного предсѣдателя „Р. Н. Союза", завязавъ ся комітетъ въ Shamokin, Pa. збираня складокъ на „Руску Бурсу въ Новôмъ Сончи" въ Галичинѣ.

Кождый зъ насъ Русиновъ-Лемкôвъ добре о тôмъ знае, що нашѝ рôднѝ мѣсця положенѝ суть на окраинахъ захôдной Галичины, где мы стыкаемо ся зъ елементомъ польскимъ, а той не дае намъ нагоды дѣти нашѝ выховувати въ нашôй питомôй рускôй мовѣ. Щирорускѝ поселенцѣ въ Новôмъ Сончи, котрымъ добро Руси лежить на серцю, загадали запобѣгчи сему лиху, закладаючи Бурсу для рускихъ ученикôвъ, въ котрôй тіи безплатно могли бы дôстати утримане ходячи до школы. Гадка ся прекрасна, лишь на се треба гроша. Насъ Русиновъ Лемкôвъ есть ту въ Америцѣ сотки и тысячѣ. Если бъ лишень кождый, котрый почуває ся, що есть правдивымъ Русиномъ-Лемкомъ, котрый щиро и правдиво любить свôй народъ, обрядъ и бесѣду руску — зложивъ бы бодай и найменшу жертву на „Руску Бурсу въ Новôмъ Сончи", то певно мы самѝ американскѝ Русины--Лемки, не лише зложили-бысьмо тôлько, щобы выбудовати великій красный дôмъ на Бурсу, але и звыжшило бы ся гроша, щобъ дати удержане для кôлькадесять нашихъ

(Продовжене на другôй сторонѣ).

БРЕХА (BREAKER).

ПРО ЗАТМѢНЄ СОНЦЯ И МѢСЯЦЯ.

Вздовжь пôвнôчнои Норвегіи, Швеціи и части Россіи розвергъ ся поясъ болотнистои, а сумнои та нужденнои краины, що зве ся Ляпоніею. Не побачишь тамъ анѣ пôль засѣяныхъ збôжемъ, анѣ зеленыхъ садôвъ. Лишь на полудне шумять по скалахъ сосновѝ лѣсы; а дальше до пôвночи, до моря, дерева рѣднѣють, а хочь и суть якѝ, то се миршавѝ недоростки; дальше бачимо лишь дрôбне хабазя, мохи, що покрывають непроходимѝ просторы, навпôвъ замерзлѝ багна, котрѝ тамъ звуть тундрами. Тай не дивота, що Ляпонія така убога краина. За шѣсть до вôсѣмъ мѣсяцѣвъ въ роцѣ тамъ остра зима, ледоватѝ вѣтры дують вôдъ оцеану, а снѣги на кôлька лôктѣвъ присыпують землю. Вôдъ кôнця вересня днѣ стають чимъ разъ коротшѝ, сонце чимъ разъ слабше грѣе, ажь въ падолистѣ зникае зовсѣмъ и до лютого не вказуєсь на небѣ, надъ тундрою панує довга, тримѣсячна нôчь, та лишь деколи розяснює ту темноту пôвнôчна зоря. Якъ наспѣе зима, а цѣле житє завмирае на тундрѣ, то еи мешканцѣ — збирають свои легкѝ шатра, зробленѝ зъ шкôръ оленѣхъ, складають ихъ на санки, запряженѝ въ собаки або ренôвъ — и тягнуть на полудне, въ лѣсы, де переждуть остру пору року. Ажь на весну, коли снѣги стають, а зъ рѣкъ и озеръ злѣзе ледовате покрывало — повертають они знову на улюблену тундру. Тамъ за цѣле коротке лѣто пасуть рены, стрѣляють перелетнѝ птахи, ловлять рыбы и фоки, котрѝ достарчають имъ мяса на поживу, шкôръ на одягъ и шатра, а товщу до паленя и огрѣваня домôвокъ.

Зъ якою-жь нетерпеливостію нужденный ляпоньчикъ, загребаный въ снѣгахъ, по довгôй неразъ голодовôй зимѣ, мусить дожидати першихъ блескôвъ весняного сонця! Зъ якою вдячностію глядить вôнъ на те огнисте соняшне колесо, котре бодай черезъ кôлька лѣтныхъ мѣсяцѣвъ посылае ему животворне свѣтло и тепло, вôдкрываючи ему незлѣчиме богацтво рыбъ въ водахъ, птахôвъ у воздусѣ — а на земли мохъ для его рена та розличного рода ягоды для него и его дѣтей!

Тожь не диво, що мешканець тои краины, звертаючись до сонця, коли оно вкажесь, молить ся до него, мовь до якого божища, що зволило ему вказатись. Однакъ якій-жь перестрахъ мусѣвъ огорнути всѣхъ тыхъ нужденникôвъ, коли споглянули на сонце одного рана, дня 9. серпня 1896 р. и побачили слѣдуюче явище:

О 4-тôй годинѣ и сѣмъ минутъ, коли сонце въ повнôмъ ранѣшнôмъ блеску взносило ся надъ тундрою, наразъ зъ правои его стороны появила ся чорна, заокруглена пляма, посуваючи ся звôльна дъ правому берегови соняшнои кулѣ. Въ мѣру побôльшуваня ся тои плямы, свѣтло сонця чимъ разъ меншало, ажь въ кôнци пляма вкрыла цѣле сонце и на земли настала темнота якъ въ ночи.

На небѣ заблыснули звѣзды. Птахи, наляканѝ наглою темнотою, позлѣтали на землю; верблюды зачали рычати; а скуленѝ собаки припадали до ногъ своихъ пановъ. Посередъ неба, замѣсть красного, ясного сонця, стала чорна, округла пляма, зъ поза котрои розходили ся въ бокъ довгѝ снопы свѣтла. Цѣла природа замовкла въ неспокôйнôмъ дожиданю, а люде — люде перестрашенѝ, дрожачи на саму гадку, що добродѣйне сонце може вже нѣколи не вкаже ся... На щасте, по кôлькохъ хвиляхъ чорный кружокъ пересунувъ ся дальше на лѣво, зъ правои стороны облыснувъ тонкій окраєць сильного свѣтла, рôсъ зъ кождою хвилею, побôльшавъ ся. По уплывѣ годины, чорный кружокъ пересунувъ ся зовсѣмъ на лѣво, вôдслонивъ цѣлу соняшну кулю — и сонце стало знову свѣтити, — ясне и гарне якъ и передше.

И що оно сталось зô сонцемъ? — запытають тѝ, котрѝ нѣколи въ житю нѣчо подôбного не бачили.

Було се ц ѣ л к о в и т е з а т м ѣ н е с о н ц я. Зачало ся оно надъ моремъ, на захôднôмъ березѣ Норвегіи, перейшло надъ Ляпоніею, пôвнôчною Россіею, вповцерекъ цѣлои Сиберіи, а скôнчило ся надъ пôвнôчною Америкою.

Такихъ затмѣнь бувало и бôльше, але не всюды можь ихъ було бачити. Ученѝ люде вже напередъ заповѣдають коли оно буде и въ котрыхъ сторонахъ можь бачити.*)

Зъ розличныхъ описôвъ затмѣня сонця, знаемо якъ оно вôдбувае ся. Але заходить пытане, звôдки люде можуть знати напередъ такъ точно, що до годины и минуты, коли и де буде затмѣне, що ажь въ календарахъ про те на довгій часъ пишуть? Зрозумѣемо се легко, коли собѣ выяснимо, яка есть причина затмѣня сонця. Передъ тымъ однакъ мусимо пригадати кôлька найважнѣйшихъ вѣдомостей про землю, мѣсяць и сонце, та що зъ ними творить ся на небѣ. Вже кôлькасотъ рокôвъ тому ученѝ переконали ся, що з е м л я, на котрôй мешкаемо, есть великою, камяною кулею, зъ розпаленымъ нутромъ, а зъ застылою и стверднѣлою уровенею.

Якъ великою есть земна куля, досить сказати, що хотѣти еѣ оперезати шнуромъ довкола потреба бы такого шнура довгого на 38 тысячь миль англ. Хотячи обѣхати цѣлу землю довкола, ѣдучи по 10 миль*) денно, треба бы на ту ѣзду пôвтора року; а желѣзницею, ѣдучи безъ устанку по 5 миль на годину, можна-бъ обѣхати землю въ протягу 45 днѣвъ. Если-бъ можна перевертѣти землю наскрôзь, то потреба-бъ друка довгого на 1720 миль. Та велика земна куля уносить ся свобôдно въ просторѣ свѣта, нѣгде не пôдперта, анѣ до нѣчого не засилена.

Дуже далеко вôдъ землѣ, знаходить ся друга камѣнна куля, пятьдесять разôвъ менша вôдъ землѣ, що зве ся м ѣ с я ц е м ъ.

Вôдъ землѣ до мѣсяця есть 50 тысячь миль. Если-бъ зъ землѣ могла бути желѣзниця на мѣсячокъ, то ѣдучи нею безустанно по 5 миль на годину, заѣхалибысьмо на мѣсяць за рôкъ и 50 днѣвъ. Мѣсяць и земля суть темными кулями, не выдають зъ себе жадного свѣтла, а лишь по однôй сторонѣ освѣчує ихъ сонце.

Еще дальше якъ мѣсяць, бо въ вôддаленю 20 міліонôвъ миль, знаходить ся трета куля — с о н ц е. Есть оно такъ далеко вôдъ землѣ, що, если-бъ можна доѣхати до сонця желѣзницею, ѣдучи по 5 миль на годину, треба бы на ту подорожь до 450 лѣтъ! Если-бъ такъ кôлькохъ мо-

*) На сонце можна дивитись лишь черезъ закопчене або темне шкло, бо инакше блескъ сонця мôгъ бы набавити недуги очей.

*) Всѣ милѣ беремо краєви, а не англицки.

„SVOBODA"
(LIBERTY.)
Weekly Paper.

The only Russian political Newspaper published in this Country; circulating in all parts of the United States and Canada, wherever the Russian language is spoken and is the best advertising medium.

Published every Thursday at Mt. CARMEL, PA. by the „SVOBODA" Publishing Co.

All comunications should be addressed to:

„Svoboda"
Mt. CARMEL, PA.
P. O. Box 13.

Предплата рочна 2.00
До старого краю........ 3.00

Всѣ дописи и грошѣ просимъ высылати подъ адресу:
То „SVOBODA"
P. O. Box 13. — Mt. CARMEL, PA.

НАША ГАЗЕТА ВЫХОДИТЬ що тыждня въ четверъ.

Entered the post office at Mt. Carmel, Pa. as second class mail matter.

(Продолженє зъ стороны першои)

бѣдныхъ хлопцѣвъ, котрй покôнчивши школы и занявши выдатнѣ мѣсце въ суспôльности рускôй — теплымъ словомъ вспоминали бы о насъ.

А ну-жь братя Лемки! „Два разы дає, хто скоро дає!" И найменша лепта зъ подякою прійме ся. Чи-жь васъ не стати оффировати одень лишь разъ кводра, пôвъ доляра або и доляра? Котрый не дасть, а може даги, повиненъ встыдати ся! — Сподѣемо ся, що не знайде ся анѣ оденъ Русинъ-Лемко, который бы щось не жертвовавъ на „Руску Бурсу въ Новôмъ Сончи." — А ну! Рускй патріоты! покажѣть ся якими вы є патріотами!

Сею вôдозвою кличемо не лишенъ до Русиновъ-Лемковъ, але до всѣхъ Русинôвъ въ Америцѣ, котрымъ добро рускаго народу въ старомъ краю лежить на серцю.

Першій початокъ до складки зроблено на забавѣ въ Roaring Creek. Pa. дня 24. юлія, и такъ зложили:

Ив. Глова	$1.00
Теод. Талпашъ	1.00
Гавр. Малинякъ	1.00
Jos. Walish	1.00
Юл. Копыстяньскій	1.00
Петро Серафинъ	50
Ант. Лучковецъ	50
Мой. Демчко	50
Павло Азаръ	1.00
Гр. Гасичъ	25
Асаф. Дзьобко	50
Ник. Кулянда	50
Мих. Бачиньскій	50
Ник. Габура	50
Кон. Котаньчикъ	1.00
Ан. Борисъ	50
Галя Констанкевичъ	50
О. И. Констанкевичъ	1.00
Разомъ	$12.75

Всѣ жертвы просить ся присылати на адресу:

Mr. John Glowa.
Excelsior, Pa.

За комітетъ
О. Ив. Констанкевичъ.

ВѢСТИ ЗЪ КАНАДЫ.

Virden July 13. 1898.

Всечестна Редакціе!

Въ першôмъ листѣ увѣдомивъ я васъ где-що зъ моеѣ подорожи. Теперь доношу вамъ, що въ Winnipeg бувъ я чотыри днѣ, а пятого дня поѣхавъ я до Virden. Мѣсто Virden есть 180 миль на заходъ вôдъ Winnipeg, коло самои С. Р. К. желѣзнои дороги, не такъ велике, але досить красне. Мѣсто числить 1200 мешканцѣвъ и есть ту „маркетъ" кождои суботы. Коли самои колеѣ есть шесть великихъ елеваторôвъ на збôже. Въ мѣстѣ есть высше двайцять шторôвъ, що можна всьо дôстати, що тôлько хоче. Я зробивъ такъ якъ менѣ о. Дмитрôвъ радили. Взявъ я фарму и пойшовъ-емь служити до фармера, фермеръ обѣцявъ менѣ 160 доляровъ на 10 мѣсяцѣвъ т. е. вôдъ 1. червня до 1. цвѣтня, а на другу весну думаю вже самъ почати господарку. Тутъ есть дуже красна околиця, межи двома колеями, т. е. вôдъ головнои С. Р. К. до бранчѣ зъ Брандонъ черезъ Рестонъ и друхй мѣста до Регина. Въ тôмъ дистриктѣ Вирденъ суть дуже богатй фармеры, управляють по найбôльшôй части пшеницю. Худобы дуже не тримають, бо тутъ нема просторонного мѣсця на великй стада худобы. Кольонія тота есть досить вôдъ давна. Гдекотрй кольоністы приѣхали тутъ еще 1882 р.

Гомстедъ земль тутъ уже мало. Въ цѣлôмъ дистриктѣ есть еще высше 50 сексѣнôвъ. Тои весны дуже забрали фармôвъ таки тутешнй Канадійцѣ. Русиновъ тутъ нема близько. Если хто хоче приѣхати зъ Пеннсильваніи, то може приѣхати; тутъ дôстане роботу заразъ и фарму може собѣ выбрати. Женатому найлѣпше ѣхати на весну. Тутъ могли бы приѣхати 150 фамилій, що выбрали бы собѣ фармы близько колеѣ. Я думаю, що 160 акрôвъ земль въ однôмъ мѣсци, то великій даръ для такого чоловѣка, що мае трохи грошій и хоче працовати. Тутъ найлѣпше може забеспечити собѣ житє на старй дни. Въ Галичинѣ за такій кавалокъ планои земль, треба платити тысячѣ риньскихъ.

Неоденъ зъ молодыхъ хлопцѣвъ въ Пеннсильваніи скаже, що до Канады неоплатить ся ся ѣхати, що тутъ мусить мешкати далеко въ поли, що тутъ нема нѣякихъ забавъ нѣ веселости. То правда, що если хоче ѣхати на фармы и бути господаремъ, то въ мѣстѣ мешкати не може, але я думаю, що и въ Сполученыхъ Державахъ теперь досить вузонька веселость. Если брехи роблять два дни въ тыждни по три чверти, а про ту войну все здорожало, а найгôрше, що пиво здорожало, то готельникй несхотять вже на бороду даватито, досить бѣда. Той рôкъ дуже добрый на богатыхъ фармерôвъ, можуть все добре спродати.

Въ маю цѣна пшеницѣ была дуже высока: тутъ въ Вирденъ продавали по $1.30 за бушель, теперь знову цѣна пшеницѣ упала на доляра. Овесъ 65 цнт. бушель, картофлѣ такъ само. Два дни въ тôмъ мѣсяци т. е. 5-го и 6-го падавъ дуже красный дощь, чому фармеры дуже тѣшать ся.

Бувайте здоровй.

А. Жиличъ.

ВѢСТИ ИЗЪ СТАРОГО КРАЮ.

Якъ разъ сего року припадае пятьдесятьлѣтный ювилей панованя австрійского цѣсаря Францъ Йосифа I., але той ювилей припавъ якось не на дуже добрй часы. Политичнй партіи сварили ся въ радѣ державнôй черезъ цѣлу сесію и не урадили анѣ однои хосенной для народу справы, хоть забрали ему за дієты не мало грошій. Причиною незгоды, суть розпорядженя языковй для Чехъ, котрымъ противлять ся Нѣмцѣ.

Вже вживали розличныхъ способôвъ, (лишь не тыхъ, що треба) щобъ усунути тй непорозумѣня ажь теперь президентъ міністрôвъ гр. Тунъ замкнувъ раду державну и буде собѣ безъ неѣ управляти державою.

Въ захôдной Галичинѣ зновь якъ знаемо, мазуры потурбовали трохи жидôвъ за що заведено тымъ станъ облоги та жертвою того розпорядженя упали не тй часописи, що выступали противъ жидôвъ, а часописи робôтничй, котрй навѣть выступали противъ тыхъ забуренѣ. Власти не могли хопитись робôтничихъ товариствъ та ихъ газетъ, котрй були имъ не на руку, тожь выкористали ту хвилю и вкоротили имъ ихъ конституційну свободу. — Красвй газеты донесять, що подекуды вже и на рускôй части Галичины накрутили жидамъ пейсôвъ.

НОВИНКИ.

Бомбардованє мѣстъ и смерть вôдъ куль.

Бомбардуваня не можна збути чимъ небудь — говоривъ Наполеонъ. Правдивость сего выреченя ствердили недавно въ Америцѣ. Кôлькаразове бомбардуванє Сантіяго на Кубѣ коштувало доси американскій скарбъ 5 мільонôвъ франкôвъ, але и то еще не конецъ. Вага гарматныхъ набоѣвъ, киненыхъ доси на Сантіяго и околичнй форты, выносить 400.000 кільограмôвъ желѣза и стали. Помимо то ишпаньскй фортифікаціи не упали ще пôдъ такимъ тягаромъ. Повысшй цифры не є зовсѣмъ высокй; справоздання зъ весни бѣжучого столѣтя выказують цифры о много высшй. Въ часѣ облоги Штрасбурга кинено на мѣсто 193.000 гарматныхъ выстрѣлôвъ на те, щобы убити 300 особъ зъ людности, що выносила 65.000 душъ. Въ часѣ недавнои вôйны на Мадагаскарѣ французкй батеріи бомбардували безустанно фортъ Манѣаканобріяномба. Кинено на него звышь 200 бомбъ не числячи звычайныхъ куль зъ гарматъ вселякого рода. А однакъ заподѣяний шкоды були такъ незначнй, що коли вôйско французке заняло мѣсто, за два дни навôвлено цѣле знищенє, яке вчинила цѣлотыжднева бомбардація. Такъ само стоить дѣло зъ кулями карабиновыми. Абы убити одного жовнѣра и при нынѣшнôмъ улучшенôмъ пальнôмъ оружію треба 300 куль карабиновыхъ. Давнѣйше бувало инакше. Саскій маршалокъ говоривъ звычайно, що до убитя чоловѣка въ битвѣ треба тôлько олова, кôлько важить самъ убитый. Въ часѣ вôйны француско-нѣмецкои около 250 выстрѣленыхъ куль припало на одного убитого жовнѣра. Въ битвѣ подъ Сольферіно ужито 8,400.000 набоѣвъ коли число убитыхъ было до 2.000, а раненыхъ до 10.000. На кождого отже раненого жовнѣра выпадае 608 карабиновыхъ выстрѣлôвъ, а на кождого убитого 4200. Позаякъ вага тодѣшнихъ куль выносила бôльше менше 30 гр., то въ битвѣ сѣй зужито 126 кільограмôвъ олова на убите одного жовнѣра.

Де знайти прибѣжище?

Альфонсъ XII. малолѣтный наслѣдникъ ишпаньского трону, въ котрого имени управляе теперь державою его мати — въ великôмъ клопотѣ. Заморскй посѣлости пôсля тои вôйны такъ якъ бы страченй, въ самôй Ишпаніи бунтарство, а въ додатку панокъ, що называе ся Донъ-Карльосъ, мае тамъ свою партію, котра хоче установити его ишпаньскимъ королемъ. Рôвно-жь и иншй партіи не спять а, агитують мѣжъ народомъ до повстаня, щобъ въ Ишпаніи знести королевство, а завести републику якъ въ Америцѣ. Регентка, мати молодого короля плаче и благае иншй державы, а и своихъ прислужникôвъ, щобъ боронили ей сироты-сына, забуваючи на те, що для ей сына пролялось вже тôлько людскои крови, а тысячи ей народу немае кусника хлѣба. Але помимо того всего, малый короликъ не потребує бояти ся. Хоть его и выженуть зъ Ишпаніи, то бôльше якъ певно, то вôнъ мае свояка австрійского цѣсаря, котрый зробить его якъ старшимъ при вôйску. Найлучше было бы, якъ бы поѣхавъ до Галичины тамъ бы певно дôставъ якѣ выгôдне пристановиско, бо тамъ збѣгае ся зъ всѣхъ закуткôвъ земль всяка паньска зволочь, котру живить польска шляхта, центами выдушеными зъ хлопскихъ кишень.

Месть старого кавалера.

Недавно померъ въ Льондонѣ якійсь старый кавалеръ и въ характеристичный способъ запорядивъ своимъ маеткомъ. Помѣстивъ ся именно на вôсьмохъ — якъ бы то сказати — не молодыхъ панночкахъ, котрымъ „передъ лѣтами" хотѣвъ вôддати свое серце (ну и маетокъ), але по черзѣ дôставъ ажь вôсѣмъ „кошикôвъ". Теперь умираючи записавъ имъ цѣлый маетокъ и полишивъ такій листъ: „Завдяки тому, що тй панѣ не згодили ся „во время оно" на мои предложеня „женитьбыны", могъ я вести житє спокôйне и вôльне вôдъ клопôтôвъ родинныхъ. Тому и належить ся имъ вдячность и сѣ выявляє моя послѣдна воля!" Справдѣ месть годна старого кавалера.

Отто Бисмаркъ не жіє.

Дня 30. липня умеръ князь Отто Бисмаркъ, найбôльшій нѣмецкій дипломатъ, который своею проворностію довѣвъ Нѣмцѣвъ до найбôльшои силы. За часъ его вплыву на старого цѣсаря Вильгельма дусивъ вôнъ рухъ робôтничій и взагалѣ все, що противилось его замысламъ. Мавъ вôнъ вплывъ на цѣлу Европу. Нѣмцѣ завдячують ему те, що вôнъ сполучивъ поменшй князѣвства и сотворивъ нѣмецку державу. Поляки поминають его не дуже лестно, бо дусивъ вôнъ ихъ немилосердно. Соціялисты нѣмецкій, що такъ могучо розширивъ ся по Нѣмеччинѣ, може лишь Бисмаркови завдячувати свою силу, бо чимъ бôльше вôнъ ихъ дусивъ, тымъ бôльше они лучились до гурту и тымъ бôльше зыскували приклонникôвъ.

Отецъ а сынъ.

Въ десятôмъ роцѣ хлопецъ уважае своего вôтця скарбомъ мудрости. Въ 18-ôмъ роцѣ доходить до пересвѣдченя, що его вôтецъ знае мало, що отецъ. Въ 20-ôмъ давъ бы собѣ зарѣзати, що умѣе два разы тôлько, що отецъ. Въ 30-ôмъ говорить собѣ часомъ: „Чи не спытати-бъ вôтця о раду" — вконци потомъ набирае пересвѣдченя, що отецъ може добре порадити, а по смерти вôтця сынъ говорить зъ глубокою вѣрою: „Мôй отецъ бувъ найрозумнѣйшимъ на свѣтѣ!"

Противъ женщинамъ.

Штейтовый судъ въ Огайо ухваливъ таке право, щобъ женщины по зложеню вôдповѣдного испыту могли бути публичными нотарами. Але высшій судъ знесъ тую ухвалу, кажучи, що она есть противъ штейтовои конституціи, де въ однôмъ зъ параграфôвъ каже ся: „Жадна особа, що немае права голосованя, но може повнити публичного уряду въ Огайо." Понеже женщины не суть выборцями, тому и не можуть мати того уряду, хиба що змѣнять конституцію або одержать право голосованя.

— Пôдчасъ спокою въ 1897 р. на свѣтѣ было 3,700,000 воякôвъ, котрыхъ утримане на день коштує 4,500,000 доляровъ.

лодыхъ людей выбрало ся въ таку подорожь зъ жѣнками, то всѣ померли бы въ дорозѣ и ихъ дѣти и внуки — ажь шесте поколѣнє правнукôвъ доѣхало бы до сонця! — Саме сонце есть огнистою кулею, зложеною зъ розпаленыхъ плынôвъ; зъ розтопленого желѣза, золота, ванна и иншихъ; а зъ внѣ оточене горѣючими газами. Зъ того паленя повстае на сонци велике тепло и свѣтло, котре розходить ся на всѣ стороны; часть его падае такожь на землю, огрѣваючи еѣ и освѣтлюючи, а и на мѣсяць — даючи ему той блескъ, который въ ночи на нѣмъ бачимо.

Вже зъ того самого, що соняшна куля тôлько мільонôвъ миль вôдъ насъ вôддалена, можемо змѣркувати, що не може она бути такъ малою, якъ бы намъ здавало ся, але мусить бути великою. Дѣйстно, сонце есть такъ велике, що можна бы зъ него выкраяти мільонъ и пятьсоть тысячь такихъ земель, якъ наша! Для лучшои ясности взаимнои величины и вôддаленя сонця, земль и мѣсяця, возьмѣмъ велику дыню; о сорокъ лôктѣвъ вôдъ неѣ положѣмъ мале зерно гороху; о два цалѣ вôдъ гороху — зерно проса; а будемо мали нѣбы сонце, землю и мѣсяць.

А треба намъ знати, що тй три кулѣ не стоять на мѣсци; противно, порушають ся безустанно.

Довгй лѣта и столѣтя навѣть найученѣйшй люде не знали докладно, якъ вôдбувають ся тй рухи; розумѣли тое, що мѣсяць обертае ся по небѣ довкола земль; а гадали собѣ, що и сонце обертае ся такожь вокругъ земль, а земля стоить собѣ спокôйно по серединѣ... Але вже вôдъ 450 лѣтъ знають точно якъ тй три кулѣ крутять ся; а навчивъ ихъ того славный чоловѣкъ, именемъ Миколай Коперникъ. А порушають ся тй кулѣ такъ:

Довкола сонця обертае ся безустанно земля, обѣгаючи цѣлу дорогу довкола сонця въ протягу 365 днѣвъ або одного року.

А зновь довкола земль обертае ся безустанно ей товаришь — мѣсяць. Щобъ обôйти разъ довкола землю, потребує вôнъ майже мѣсяць часу. Та що земля обертае ся все довкола сонця, тожь и мѣсяць мусить вразъ зъ землею обертати ся довкола сонця.

А теперь бачность! Знаемо вже все, що намъ треба, щобъ зрозумѣти, на чѣмъ полягае затмѣнє сонця. Мѣсяць обертае ся довкола землѣ. Розумѣете, що за кождымъ оборотомъ мусить вôнъ все перейти помѣжь сонцемъ, а землею.

Такъ, чи нѣ?

— Певно, що такъ!

Отже, коли мѣсяць пересувае ся помѣжь землею, а сонцемъ, тогдѣ до землѣ зверненый своею темною, не освѣченою сонцемъ половиною; тогдѣ зъ землѣ выглядае вôнъ, якъ темный шаравый кружокъ. Такій власно кружокъ бачимо въ день на небѣ тогдѣ, коли кажуть, що маемо н о в ъ — мѣсяця. Коли мѣсяць перейде на противну сторону, поза землю, — буде зверненый до землѣ своею, ясною, освѣченою сонцемъ половиною — и зъ землѣ въ ночи, побачимо п о в н ю мѣсяця. Такъ буде, если мѣсяць буде пересувати ся такою дорогою, що не знайде ся на однôй простôй линіи зô сонцемъ и землею, але — якъ то звычайно бувае — трохи выжше або низше вôдъ тои линіи. Однакъ що стане ся, коли мѣсяць пересуваючись помѣжь сонцемъ, а землею, знайде ся якъ разъ на однôй линіи зъ землею и сонцемъ?

Природна рѣчь, що мѣсяць заслонить людямъ на земли сонце, або зробить затмѣнє сонця! Ось и цѣла тайна: мѣсяць пересуваючись деколи на однôй линіи помѣжь землею а сонцемъ, заслоняє намъ на хвилю сонце, а на землю кидае велику тѣнь. То такъ само, якъ бы хто стоявъ передъ лямпою и дививсь на ню. Най лямпа представляе сонце, тогдѣ голова дививчого ся выображае намъ немовь землю. Найже-жь теперь пересуне вôнъ поволи пястукомъ передъ очима, то розумѣе ся, що пястукъ заслонить ему на хвилю лямпу. Замѣсть лямпы бачити буде передъ собою темный пястукъ, а по его лици пересуне ся тѣнь вôдъ пястука... Буде се немовь затмѣне лямпы черезъ пястукъ. Въ такій самъ способъ вôдбувае ся затмѣне сонця черезъ мѣсяць: для землѣ мѣсяць есть немовь бы пересуваючимъ ся пястукомъ. Порôвнане мѣсяця зъ пястукомъ поможе намъ до зрозумѣня того, въ якій способъ мѣсяць, который есть 50 разы меншій вôдъ землѣ, може заслонити сонце, котре есть пôвтора мільона разôвъ бôльше вôдъ землѣ?

Ну, адже-жь пястукъ ще меншій вôдъ мѣсяця, а можна нимъ заслонити собѣ, або затемнити, не лишь цѣлу лямпу, але навѣть цѣле сонце. Походить се звôдти, що сонце хоть велике, есть дуже далеко вôдъ зедлѣ: а мѣсяць, а навѣть пястукъ, хочь малй, суть значно близше.

Теперь можемо собѣ докладно пояснити, що дѣе ся пôдчасъ затмѣня сонця.

На небѣ свѣтить блискуча куля, сонце. Въ тôмъ поволи, якъ разъ навпрость, помѣжь нимъ а землею, зачинае пересувати ся мѣсяць, который — якъ знаемо — есть темный и якъ разъ тогдѣ зверненый темною половиною до земль. Щожь тогдѣ станесь? Мѣсяць насувае ся зъ правои стороны на сонце: блескъ сонця зменшае ся, менше свѣтла доходить на землю; менше доходить и тепла — на земли стае трохи холодно. Вкôнци мѣсяць насуваесь цѣлковито на сонце: тогдѣ замѣсть сонця видно на небѣ мѣсяць въ видѣ чорного кружка, зъ по-за котрого вырывають ся на всѣ стороны лучѣ укрытого за нимъ сонця. А по земли пересувае ся густа тѣнь мѣсяця, перебѣгаючи скоро зъ заходу на вехôдъ. Тревае се ледви кôлька хвиль, бо-жь мѣсяць не задержуесь въ своимъ бѣгу. И ось мѣсяць пересунувъ ся дальше на своей дорозѣ — вôдслоняючи зъ правои стороны бѣгунъ сонця... Вкôнци пересунувъ ся зовсѣмъ, а сонце вôдслонене, зновь повнымъ блескомъ засвѣтило на небѣ.

Якъ бачимо, помимо цѣлои рѣдкости и повержовнои надзвычайности того гарного явища, нема въ нѣмъ нѣчо таємничого.

(Дальше буде).

Пересторога!

Вôдъ якогось часу крутять ся по Пеннсильвеніи помѣжь нашь народъ агенты фѣрмы **Sanders & Co.,** Bankers, New York. Агенты тѣ продають на раты (по 5, 8 и 20 долярôвъ) бонды австрійскѣ, угорскѣ, италійскѣ и сербскѣ. По заплаченю першои раты, дають чоловѣкови контрактъ, а по 18, взглядно 25 ратахъ дають тѣ бонды, о котрыхъ кажуть, що чоловѣкъ може на нихъ выграти много тысячѣвъ долярôвъ. Тымчасомъ се не правда. Мы не чули еще, щобы хто небудь выгравъ що на тыхъ бондахъ, але знаемо такихъ, що на нихъ втратять. Знаемо примѣромъ чоловѣка, що заплативши на тѣ бонды 25 ратъ по 8 дол. т. е. разомъ 300 долярôвъ, дôставъ потôмъ такѣ бонды, що за нихъ по спроданю зъ тяжкою бѣдою 60 долярôвъ вôдобравъ, а решта грошей пропало. Розлюченый, хотѣвъ вôнъ скаржити тыхъ банкерôвъ (се не жаденъ банкъ, але гумбуґъ), но лоеръ высмѣявъ его, сказавши: перше, що на тое треба остатного сомара, що такѣ бонды купуе, друге, що Sanders & Co. немае (account) жадныхъ грошей въ котрôмъ небудь банку въ Ню Йорку, та що може скаржити его, если хоче выдати еще разъ якихъ небудь 200 дол. на право. Все те, що пишемо, е правда, котру можемо кождои хвилѣ доказати, а пишемо то лишь длятого, щобы люде остеречи, щобы тяжко запрацьованый грôшь не давали въ руки неробамъ, що за ихъ грошѣ хочуть выгôдно жити, та ще зъ нихъ потôмъ смѣють ся. Нехай отже кождый въ кого е хочь троха розуму не дасть ся ошукати агентамъ „банкерôвъ“ SANDERS & CO.

Нужда угорска.

Въ 1890 р. було въ Угорщинѣ по надъ 1,000.000 заробникôвъ, паробкôвъ сѣльскихъ, т. е. о 300.000 больше якъ властителѣвъ землѣ. Мѣжь властителями есть велике число селянъ убогихъ, котрѣ вправдѣ мають хату и куснпкъ поля, але анѣ оденъ снôпокъ на даху хаты не есть ихъ власностію. Они обдовженѣ, кругло дѣды. По жнивахъ, по заплатѣ податку и проценту вôдъ довгу не зôстае имъ навѣть стôлько, колько пересѣчный зарôбникъ заощадить собѣ на зиму. Прійде весна, йдуть у поле и працюють о голодѣ.

На політицѣ, щобы змадяризувати славяньски народы, найбôльше потерпѣвъ самъ мадярскій нарôдъ. Найбôльше пôдупали Мадяры и ними переважно переповненѣ вязницѣ. Політика угорска для замыленя очей загранпцѣ стоить и украшае столицю краю, Пештъ и певнымъ верствамъ помагае до скорого збогаченя, але численнѣйша частина людности жіе въ крайнôй нуждѣ. Богатять ся лише жиды угорскѣ.

Бодай то талантъ.. въ ногахъ!

Голосна париска танечниця зôстала запрошена на 30 гостинныхъ выступôвъ въ берлиньскôмъ, зимовôмъ огородѣ за маленькою винагородою, бо лишь за 45.000 франкôвъ. Чи заробивъ хто коли таку суму, коли працювавъ 30 вечерôвъ головою?

— Якѣ страты понесли Американцѣ и Ишпанцѣ въ теперѣшной войнѣ показуе намъ слѣдуючій выказъ побитыхъ и раненыхъ. Всѣхъ убитыхъ по амер. сторонѣ було 255 людей, а раненыхъ 1400, а Ишпанцѣвъ упало трупомъ 1995, а раненыхъ 2633. Число побитыхъ по сторонѣ ишпанской представляе ся бôльше, бо чимало ихъ погинуло при знищеню ихъ фльоты. Страты въ корабляхъ по сторонѣ Ишпанцѣвъ суть великѣ, бо представляють вартôсть 26 міліонôвъ и 400 тысячь долярôвъ, пôдчасъ коли Американцѣ не стратили анѣ одного корабля.

— Дня 27. липня прійшло до Winnipeg знова 115 нашихъ Русинôвъ зъ Галичины.

— Въ Ню Йорку бувъ зъѣздъ президентôвъ компаніи, що копають тверде вугле. Скаржили ся они, що немають жадного зарôбку, бо всѣ купують мягке вугле. На конець урадили, щобы мати бôльшій заробокъ то мусять або обнижити кошта продукціи (значить знижити робôтникамъ платню), або заперестати выдобуване вугля на якійсь часъ, щобы черезъ тое пôднести на торзѣ цѣну вугля. Зъ того все найгôрше робôтники выйдуть, чи панове компаністы пойдуть въ кутъ, чи въ дверѣ.

— У Татарôвъ е звычай, що по смерти ся женять. Хто мавъ сына и той безженный умеръ, а хто мавъ доньку и та незамужна умерла, то родичѣ робять заручины и весѣле разомъ, пишуть контрактъ колько дають вѣна, щобы покôйникѣ на тамтôмъ свѣтѣ жили зъ собою якъ мужъ и жена. Живучѣ сваты и свахи уважають себе за кревныхъ и не едну чарку выпивають за своихъ дѣтей.

— По англійски говорить 100 міліонôвъ людей, а по малоруски? всѣ малоРусины зъ выимкою сирѣчь изятемъ одного редактора зъ родиною, ч. Жатковича (при „Руско Амер. Вѣстнику).“ Чому по русски, коли мадярска мова „красна“........ Сумно!

— Лихѣ часы. Часы суть дуже лихѣ, проте записуйте дѣти до „Союза“, щобы борони Боже смерти, було ихъ за що поховати.

— Въ Японіи выбрали двохъ соціялістичныхъ послôвъ до парляменту.

— Мѣсто Берлинъ въ Нѣмеччинѣ мае побудовати пôдземну желѣзницю коштомъ 100.000.000 марокъ.

— Президентъ мѣста Парижа е соціялістомъ.

— 19. февруара сего року було бѣдныхъ, що потрѣбували помочи въ Лондонѣ 109.098.

— Въ Нѣмеччинѣ е асекурація, котра забеспечуе людей занятыхъ въ промыслѣ фабричнôмъ, або рôльництвѣ на выпадокъ неспосôбности до працѣ и старого вѣку. Въ 1896 роцѣ ухвалено пенсію для 85.964 людей, зъ котрыхъ инвалидами були 60.562, а 25.402 старыхъ.

— Въ Швайцаріи мають стаціи, где люде що не мають роботы могуть зъѣсти и переспатись. Ѣдже зе коштуе около 7, а нôчлѣгъ около 15 центôвъ.

— Минувшого року въ Англіи зôстало забитыхъ людей въ майнахъ, каменьоломахъ, фабрикахъ и колѣяхъ 3.828 людей, а покалѣченыхъ 58.285.

— Властителѣ копалень мягкого угля хочуть зробити тростъ.

— Въ Стокгольмѣ, въ Швеціи платить ся за телефонъ $12.50 на рôкъ.

— Въ Италіи найбôльша часть студентôвъ суть соціялістами, або пріятелями соціялістôвъ. Они также найлѣпше морально провадять ся и найлѣпше учать ся.

— Въ остатныхъ выборахъ въ Нѣмеччинѣ, голосувало на соціялістичныхъ послôвъ 2,200.000 людей.

— Друга заповѣдь славного индійского фільозофа Буды звучить такъ: Не кради и не рабуй, але поможи кождому бути паномъ овочѣвъ его працѣ.

— Добрѣ часы. Въ Steubenville, Ohio працюють робôтники при шклѣ по 65 центовъ за день, а декотрѣ дѣвчата заробляють таку саму суму за цѣлый тыждень!

— Перша прозьба о пенсію зъ причины теперѣшнои войны вже наспѣла до Вашинґтону. Именно одна жена зъ Winsconsin домагае ся пенсіи по своимъ мужеви, котрый умеръ на якусь слабôсть жолудкову въ (таборѣ) Camp Harvey.

Де-що цѣкавого.

— Российке правительство постановило основати въВладивостоку оріентальну академію, въ котрôй будуть учити: по японьски, хиньски, корейски и монґольски. А цѣкаве, коли буде вольно учити ся въ Россіи 18 міліонамъ Малорусинôвъ по малоруски! Такъ, для Россіи милѣйшій языкъ хиньскій, нѣжь нашь малорускій або якъ называють Россіяне „языкъ хахолскій.“

— Мала Стефка анѣ рушь не хотѣла ся дати абы мати еѣ скупала. Въ тôмъ мамуня впала на помыслъ и вкинула кавалокъ цукру до купели, а дитина сейчасъ просила ся сама до купели... Подôбнѣ дѣтямъ суть и нашѣ декотрѣ братя, що не йдуть до свого, тôлько до жида, бо вôнъ ему або его газдыни додасть „кенды“ або пѣны до пайты бôльше. — Чи не правда?

— Ню Йоркъ числить 7500 полісменôвъ, котрѣ для своихъ уніформôвъ потребують 585.000 ґузикôвъ. На одного выпадае 70 ґузикôвъ.

— Въ Швайцаріи нема жадного чоловѣка, щобы доживъ по надъ 100 лѣтъ.

— Волосъ у мужчины за рôкъ выростае 6½ целя, а у женщины потрôйно. — Прим. у нашихъ Русинокъ америк., котрѣ грошѣ носять въ пончосѣ и гублять и по $200 дол. на разъ, — а на церковь або школу анѣ цента не дасть.

— Грôбъ „пророка“ Могамеда украшеный дорогими каменями, вартости 12 міліон. дол.

— Ученѣ обчислили, що декотрѣ горы на мѣсяци суть высокѣ 36 тысячь стôпъ.

— Вôдъ Рождества Христового згинуло на войнахъ 4.000,000,000 людей.

СМѢШНЕ.

ОБИНЯКАМИ.

— Скажѣть менѣ отверто, панно Маріе, чи выглядаю якъ малпа?

— Але-жь пане!

— Чи уважаете мене папѣ пôдъ взглядомъ умысловымъ за дурака?

— Але-жь прошу васъ!

— А уважаете мене за лотра?

— Але жь нѣколи въ свѣтѣ!

— Нѣ? Ну то будьте моею дружиною.

Гôсть: — Чи панъ дома?

Льокай: — А якъ вы зовете ся?

Гôсть: — А тобѣ нащо се знати?

Льокай: — Бо вôдъ того буде зависѣти, чи мôй панъ дома чи нѣ.

ТАКОЖЬ ИНСПЕКТОРЪ.

— Слухай Грицю! Ты чомъ хвалишь ся передъ другими, що твôй старый зôставъ инспекторомъ, коли я его нынѣ на власнѣ очи бачивъ, якъ продававъ на рынку салату?

— Ахъ ты дурный Иване! А звôдки-жь бы мôй старый бравъ салату въ маю на продажь? Хиба зъ огороду?

— Нѣ! зъ инспектôвъ!

— Ну!... то чимже-жь зôставъ мôй старый, коли заложивъ собѣ инспекта?

— А!... правда!... инспекторомъ!

— Пій молочко Ивасю, молочко то найздоровшій напôй на свѣтѣ.

Ивась: А татуню, чому не пють молочка, тôлько горѣвку?

Аптикаръ до ученика (субъ-екта): Ту маешь чотыри фунты вепрового смальцю. Роздѣли на фунты и вложи до слоикôвъ. Въ жовтыхъ слоикахъ буде той смалець смальцьомъ медвежимъ, въ зеленыхъ заячимъ, въ червоныхъ козлячимъ, въ синыхъ смальцьомъ кита.

На вечерку: Якъ ты мôгъ такъ довго розмовляти зъ тою старою смѣшною бабою, не розсмѣявшись еи въ очи?

— Рѣчь зовсѣмъ проста, то моя... жена.

За „Свободу“ належить ся заплатити!

ЧИТАЙТЕ „СВОБОДУ!“

ДѢДУСЬ.

оповѣдане
Богдана Лепкого.

— Прошу ґеомостя!

— А що тамъ?

— До хорого. Чоловѣкъ чекае.

— До хорого, до хорого — говоривъ панотець, протираючи заспаній очи.

— Най иде до дяка, щобы церкву вôдчинивъ и приладивъ все, що треба!

Служниця замкнула дверѣ и чути було, якъ у кухни повторяла панотцевій слова.

Панотець повернувъ ся на лôжку и пôднявъ ковдру, що зсувала ся на пôдлогу.

— До хорого. Га, що робити! Треба ити. А тутъ такъ добре лежати. Треба ити....

Але вôнъ не встававъ; ще хочь хвилинку хотѣвъ полежати. Нѣколи сонъ не здаеть ся такимъ смачнымъ, якъ тодѣ, коли намъ не дають спати.

Легонько зсунули ся повѣки на сонній очи, гадка про хорого навела споминъ дзвонôвъ и пôдъ вражѣнемъ ихъ глухого, далекого гомону панотець заснувъ нàново.

— Прошу ґеомостя, прошу ґеомостя!

— А що тамъ?

— Дякъ уже пôшовъ до церкви. Чекае!

— Чекае? Скажи, що я иду.

За малу годину улицею зъ церкви въ село, ишло двое людей. Они потопали въ мори бѣлои мраки и оденъ другого майже не бачили такъ, що прохожій лишень на знакъ дзвôнка клякали, якъ годить ся клякати, коли священникъ иде зъ Паномъ Вогомъ. На дворѣ бувъ осѣнный приморозокъ; сѣльске, якъ тѣсто въ дѣжи розмѣшане болото, стяло ся и свѣтило брудными хрусталями. Пôдъ ногами оно ломило ся и выдавало легонькій хрупôтъ. Панотець почувъ зимно и скривъ, дякъ собѣ поспѣшавъ и що третый-четвертый крокъ дзонивъ. Такъ перейшли довженну улицю, ажь опинили ся за школою, бѣля керницѣ.

— То тутъ — озвавъ ся дякъ.

— Тутъ? — повторивъ панотець и вôдчинивъ ворота.

Его здивувало, що на подвôрю було зовсѣмъ тихо. Нѣхто не выйшовъ зустрѣчати его; не було сусѣдôвъ, своякôвъ, сѣльскихъ лѣкарôвъ и лѣкарокъ.

— А може то не тутъ? — поспытавъ панотець дяка.

— Нѣ, таки тутъ; старый Скрегота хорый. Я прецѣнь знаю.

— Ну, якъ тутъ, то ходѣмъ! — Й они ввôйшли у хату. У хатѣ тишина. Пусто якъ вымѣвъ. Лише постѣль лежала розôкрита, але недужого на нѣй не було.

— Гей, е тутъ хто? — крикнувъ дякъ, заглядаючи до кухонки, коморы и до свѣтлицѣ. Нѣхто не вôдповѣвъ, лише куры озвали ся на подѣ.

— Нема що. Подождѣмо. Сѣли на лаву и чекають.

А тутъ и сонце засвѣтило и мрака пôднесла ся повысше хлопа. Сидять и ждуть, коли чують: на дворѣ якійсь крикъ: Ацю! Ацю!

Выйшли на порôгъ. Старый дѣдусь, босый, простоволосый, вганявъ за годоваными пôдсвинками и на силу старавъ ся ихъ намовити або зневолити, щобы зайшли до кучѣ. Але годованцѣ, немовь насмѣвали ся зъ безсильности та неповоротности старого, бѣгали собѣ по цѣлôмъ подвôрю и видко, мали велику охоту заглянути въ огородъ, що бувъ забеспеченый невысокимъ плотомъ и ворôтцями зъ рѣща.

— Ацю! Ацю! — кричавъ старый, блендаючи худыми ногами. — До кучѣ!

Панотець дививъ ся якусь хвилю, а тамъ и ставъ непокоити ся. — А що то вы собѣ думаете! Посылаете по мене, стягаете зъ лôжка, не знати на що и по що! Хто у васъ хорый?

Старый подививъ ся на панотця и кивнувъ головою.

— Та то я, прошу отця духовного, то я вмираю.

Отцеви було того за богато.

— Що то вы собѣ жарты зъ мене робите, чи що? Вмирае и за безрогами бѣгае по цѣлôмъ обôйстю!

— А якъ-же прошу отця духовного? Якъ выйшли, то прецѣнь треба загнати. Ацю! А то пôшли бы въ городъ, або до сусѣда. Ацю!

Хто знае якъ довго були бы тревали тй перегоны, коли-бъ не дякъ. Вôнъ поставивъ дзвôнокъ и червону лѣхтарню на порозѣ, а самъ взявъ ся помагати старому.

Годованцѣ, якъ побачили таку поважну пôдмогу, зайшли до кучѣ. Дѣдусь ще разъ накричавъ на нихъ и замкнувъ дверцята на грабовый кôлочокъ.

Ажь теперь пôдôйшовъ до панотця и поцѣлувавъ его въ руку.

— Най отець духовній будуть выбачній и на мене не гнѣвають ся! Але, звычайно, выйшли, такъ треба загнати.

Панотець змякъ. Гнѣвати ся не мôгъ, бо мавъ серце добре и до людей прихильне, а въ тôмъ гнѣвати ся не було и за що.

— Я не гнѣваю ся, — озвавъ ся лагôдно, — але все таки трудити мене, коли нема потребы, то несовѣсно. Вы прецѣнь такій здоровій, що въ недѣлю самй до церкви прійшли бы та высповѣдали ся.

— Охъ, Боженьку Ты мôй! Де тамъ въ недѣлю! Де! Я ось хто знае, чи до полудня дочекаю. Я лишь на силу жду на васъ. Такъ менѣ Боже, що на силу!

— Добре на силу, — погадавъ собѣ панотець, входячи въ хату.

Старый пôшовъ до комѣрки перебрати ся въ чисту одежу.

За хвилю выйшовъ чистый и перечесаный. Панотець не спѣшивъ ся. Не бачивъ потребы.

Ему хотѣло ся побалакати зъ дѣдусемъ, що бувъ смертельно хорый и проте бѣгавъ по подвôрю за безрогами.

— А здавна вы нездужаете? — спытавъ панотець сѣдаючи на ослôнъ.

— О, здавна, здавна. Нѣбы такъ, болѣти, то мене нѣчо не болить, але сила кудысь подѣла ся. Нѣчо еѣ въ костяхъ не чую. И въ грудяхъ чогось такъ холоне. Выразно смерть.

— Ну и якъ-же, нѣкого у васъ нема? Самй сидите якъ пустельникъ? И здоровому самому нудно, а не то хорому.

— Та я не самъ, прошу отця духовного, е въ мене дѣти; добрй дѣти, годѣ нарѣкати. Грѣхъ бувъ бы нарѣкати, бо таки добрй.

— Добрй, а за старого не дбають.

— Дбають, отче духовный, дбають. Ще и якъ дбають! Нынѣ жадне зъ хаты не хотѣло выйти. Обступили мене тай плачуть. Але я кажу: „Чого тутъ плакати? Идѣть кожде до свого. Мене не пильнуйте, бо нѣхто мене не вкраде; а якъ маю вмирати, то и такъ умру, безъ васъ. Ты, Гриньку, кажу до старшого сына, иди на Змійну. Рôля готова, сѣяти давно часъ. Ану-жь прійде похоронъ и знову не буде якъ, а тутъ уже и морозы беруть. Иди менѣ заразъ! А ты, кажу до доньки, иди до мѣста та накупи чого треба. Знаешь, прійде що до чого, то тутъ у нашихъ жидôвъ, въ двое дорожше. Невѣстку я пôславъ на друге село, щобы дала знати своимъ, а зять пôшовъ по отця духовного та мавъ ще поступити до теслѣвъ. Такъ лежу я самъ, коли чую: пôдсвинки выйшли! Дивлю ся въ вôкно, а они рылами пôдносять ворота. Не було що: треба було загнати. Пôдвѣвъ ся я та якось, славити Бога, загнавъ. А отець духовнй най не гнѣвають ся на мене, бо я таки на правду хорый. Дуже хорый.“

Вôнъ поцѣлувавъ панотця въ друге и впевнявъ о своѣй хоробѣ.

— Ну, якъ-же и вамъ не прикро самому? — пытавъ панотець дальше.

— И не лячно? — додавъ вôдъ бебе дякъ.

— А чого-жь бы лякати ся? — говоривъ дѣдусь. Переживъ свое, тай треба забирати ся зъ поля до дому, спочивати. Тай чи то менѣ не часъ? Вже другій мѣсяць, правду сказати, хлѣбъ святый марную. Десь такъ сила втѣкла и я не годенъ нѣчо робити, а за дурно хлѣбъ дѣтей ѣсти, якось не добре. Въ горло не йде. Отъ славити Бога, що вже конець. Чого менѣ бояти ся? Дѣти выпровадивъ на люди, вывѣнувавъ, розуму навчивъ, тай чого ще бôльше треба? Нема менѣ чого бояти ся...

— Можемо починати — обôзвавъ ся священникъ, зворушеный словами старого.

— Починаймо въ имя Боже — вôдповѣвъ дѣдусь и перехрестивъ ся тричѣ. — —

* * *

Що лишь панотець повернувъ до дому и забиравъ ся снѣдати, якъ зъ дзвôнницѣ озвавъ ся дзвôнъ: бамъ, бамъ, бамъ!

Старый Скрегота померъ.

Пшениця засѣяна, пôдсвинки въ хлѣвци, доньки зъ мѣста що лишь не видно, — вôнъ мôгъ спокôйно вмирати...

Учѣте ся, браты мои!
Думайте читайте,
И чужому научайтесь,
И свого не цурайтесь!
Т. Шевченко.

Всюды нѣвечить ся правда,
Всюды пануе брехня,
Въ вашихъ лишь серцяхъ, о братя,
Най не повстане вона!
Ив. Франко.